

Mosaic olímpic

Recerca multidisciplinar i difusió dels estudis olímpics
CEO-UAB, 20 anys

Editors

Emilio Fernández Peña
Berta Cerezuela
Miquel Gómez Benosa
Chris Kennett
Miquel de Moragas Spà

Centre d'Estudis Olímpics
Universitat Autònoma de Barcelona

Ajuntament de Barcelona

Mosaic olímpic

Recerca multidisciplinar i difusió dels estudis olímpics
CEO-UAB, 20 anys

Editors

Emilio Fernández Peña, Berta Cerezuela, Miquel Gómez
Benosa, Chris Kennett, Miquel de Moragas Spà.

Edició

Ajuntament de Barcelona
i Centre d'Estudis Olímpics
de la Universitat Autònoma de Barcelona

**Consell d'Edicions i Publicacions
de l'Ajuntament de Barcelona:**

Ignasi Cardelús, Enric Casas, Eduard Vicente, Jordi Martí,
Màrius Rubert, Jordi Campillo, Glòria Figuerola, Víctor
Gimeno, Joan A. Dalmau, Carme Gibert, José Pérez Freijo.

Traducció i correcció lingüística

Anna Baldirà, Steve Norris, Mercè Roselló, UAB Servei
d'Idiomes Moderns

Diseny i maquetació

Mireia Rocher, Ramon G. Sedó,

Edició i impressió

Direcció d'Imatge i Serveis Editorials
www.bcn.cat/publicacions

© de l'edició: Ajuntament de Barcelona
i Centre d'Estudis Olímpics de la Universitat
Autònoma de Barcelona
© dels textos: els seus autors
ISBN de l'Ajuntament de Barcelona 978-84-9850-312-8
ISBN del Centre d'Estudis Olímpics 978-84-938759-0-9
Dipòsit legal: B.18575-2011
Abril 2011
Imprès amb paper ecològic

Agraïments

L'edició d'aquest llibre s'emmarca en la celebració dels
20 anys d'activitat del Centre d'Estudis Olímpics de la
Universitat Autònoma de Barcelona, creat al juny del 1989.
Volem expressar el nostre agraïment a totes les persones i les
institucions que, d'una manera o altra, han col·laborat a fer
realitat aquest projecte.
I, singularment, a l'Ajuntament de Barcelona, cofundador del
CEO-UAB, que ha fet possible la impressió d'aquesta edició.

Els continguts d'aquest llibre no es poden reproduir, ni
totalment ni parcialment, ni enregistrar, ni transmetre per
un sistema de recuperació d'informació, en cap forma ni
per cap mitjà, sigui fotomecànic, fotoquímic, electrònic, per
fotocòpia o qualsevol altre, sense el consentiment previ per
escrit dels editors.

Centre d'Estudis Olímpics (CEO-UAB)
Universitat Autònoma de Barcelona
Campus UAB – Edifici N, planta 1
E-08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès)
Barcelona, Catalunya – Spain
Tel. +34 93 581 19 92
Fax: +34 93 581 21 39
ceoie@uab.cat
<http://ceo.uab.cat>

Mosaic olímpic

Recerca multidisciplinar i difusió dels estudis olímpics
CEO-UAB, 20 anys

Editors

Emilio Fernández Peña

Berta Cerezuela

Miquel Gómez Benosa

Chris Kennett

Miquel de Moragas Spà

Centre d'Estudis Olímpics
Universitat Autònoma de Barcelona

Ajuntament de Barcelona

Sumari

Presentació	9
Ana Ripoll	
Pròleg	11
Alejandro Blanco	
Introducció	13
Emilio Fernández Peña	
Les raons acadèmiques d'un centre d'estudis olímpics a la universitat	19
Miquel de Moragas	

Origen i evolució d'un Centre d'Estudis Olímpics

Els orígens del CEO-UAB, 1989-1994	31
Muriel Ladrón de Guevara	
La gestió de la informació i la documentació al servei d'un centre de recerca	39
Berta Cerezuela i Pilar Cid Leal	
El Moviment Olímpic i el món acadèmic	47
Núria Puig Brandes	
El CEO-UAB com a dinamitzador dels estudis olímpics	57
Testimonis d'experts internacionals que valoren el llegat del CEO-UAB:	
• Deanna Binder (Institute for Olympic Education at the University of Alberta)	58
• Susan Brownell (University of Missouri, St. Louis)	59
• Richard Cashman (University of Technology, Sydney)	60
• Laurence Chalip (University of Texas at Austin)	61
• Gabriel Colomé (Centre d'Estudis d'Opinió - Generalitat de Catalunya)	62
• Lamartine P. DaCosta (Universidade Gama Filho)	63

• Conrado Duránte (Academia Olímpica Española).....	64
• Kang Shin-Pyo (Inje University).....	65
• Bruce Kidd (University of Toronto).....	66
• John MacAloon (University of Chicago).....	67
• Andy Miah (University of the West of Scotland).....	68
• Roy Panagiotopoulou (National and Kapodistrian University of Athens)	69
• Hai Ren (Beijing University of Physical Education).....	70
• Nancy Rivenburgh (University of Washington)	71
• Otto J. Shantz (University of Koblenz-Landau)	72

Els Jocs Olímpics de 1992

Conversa de Juan Antonio Samaranch, Pasqual Maragall i Josep Miquel Abad, deu anys després dels Jocs de Barcelona	77
Miquel Botella i Miquel de Moragas	
L’ombra de Barcelona	87
Isidre Rigau	
Les cerimònies olímpiques de Barcelona’92: el gran bufet de les imatges mediàtiques	97
Núria Garcia	
L’Olimpíada Cultural de Barcelona el 1992. Llums i ombres. Lliçons per al futur	105
Miquel de Moragas	
Conèixer la Barcelona olímpica: preservació i accés a la memòria dels Jocs Olímpics de Barcelona’92 a través de les fonts documentals	117
Berta Cerezuela	
Barcelona’92 i l’estudi dels llegats dels Jocs Olímpics	125
Chris Kennett	

Temes clau de l'Olimpisme

Televisió i Jocs Olímpics: simbiosi, globalitat i construcció de sentit	137
Emilio Fernández Peña i Ibone Lallana del Rio	
Els nous mitjans i els Jocs: el Moviment Olímpic i el web social en la difusió de missatges.....	147
Emilio Fernández Peña	
La dimensió cultural dels Jocs Olímpics: les cerimònies i les Olimpíades culturals com a plataformes per a unes polítiques culturals sostenibles	157
Beatriz Garcia	
Els voluntaris com a variable d'èxit als Jocs Olímpics del segle XXI	169
Anna Belén Moreno Vílchez	
Olimpisme i els estudis de gènere.....	177
Natividad Ramajo i Ibone Lallana del Rio	
Barcelona'92 postolímpica: esport i multiculturalisme	185
Chris Kennett	
La dimensió educativa dels Jocs Olímpics	193
Berta Cerezuela	
L'estudi de l'urbanisme olímpic: balanç de recerca i perspectives de futur.....	203
Francesc Muñoz	
Anàlisi de l'impacte econòmic dels Jocs Olímpics.....	215
Ferran Brunet	

Presentació

Ana Ripoll Aracil

Rectora de la Universitat Autònoma de Barcelona

És una satisfacció, com a rectora de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), prologar el llibre amb el qual celebrem el vintè aniversari del Centre d'Estudis Olímpics (CEO), creat el 28 de juny de 1989 amb l'aprovació del Consell de Govern de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Des de llavors, el CEO-UAB ha crescut i ha consolidat la seva trajectòria científica, fins a esdevenir un punt de referència a la xarxa internacional d'estudis olímpics; i ha estat capaç de col·laborar amb el Moviment Olímpic, així com amb diferents organismes esportius, tant catalans com espanyols i internacionals, en els aspectes acadèmics, científics i de difusió cultural que implica l'Olimpisme.

Per a les persones que no sàpiguen quina ha estat la seva trajectòria, convé recordar que el CEO-UAB és el fruit d'una il·lusió: la que va desencadenar a la societat catalana que Barcelona fos escollida la seu dels Jocs Olímpics d'estiu del 1992. L'entusiasme que va suscitar l'organització dels Jocs Olímpics del 1992 també va arribar a l'àmbit acadèmic, i el CEO-UAB va néixer com a espai per analitzar i reflexionar sobre l'Olimpisme, un fenomen singular de la història contemporània que, més enllà de les implicacions esportives, genera impactes rellevants de caràcter econòmic, urbanístic, cultural, polític i social. Va ser una iniciativa genuïnament local, impulsada des de la UAB pel Dr. Miquel de Moragas Spà, però que des dels primers passos va manifestar tres característiques que n'han forjat la manera de treballar: el pluralisme, la vocació internacional i la voluntat de fer investigacions multidisciplinàries.

I al llarg dels anys, el CEO-UAB ha estat la punta de llança de la nostra universitat en el desig de contribuir a promoure els valors i els ideals de pau que representen l'Olimpisme i l'esport. Però, com a institució d'educació superior i investigació, la UAB va decidir fer-ho a partir de l'estudi de l'Olimpisme com a fenomen social i cultural de primer ordre a la societat dels segles XX i XXI. No hi ha cap altre esdeveniment esportiu que despertí tanta passió i aplegui tants espectadors davant les pantalles dels televisors o que serveixi per projectar mundialment els nous déus olímpics de l'esport. Pocs esdeveniments com la celebració d'uns Jocs Olímpics contribueixen d'una manera tan decisiva a transformar una ciutat. Gràcies a la treva olímpica s'aconsegueixen millorar les relacions internacionals entre països, que solucionen les seves diferències als camps, les pistes, les piscines i els tartans.

Tots aquests temes, i molts més, són estudiats pels investigadors i les investigadores del CEO-UAB i conservats al Centre de Documentació, que recopila una notable col·lecció de documents de tota mena i format sobre l'Olimpisme, i sobretot sobre els Jocs de Barcelona'92, per la qual cosa duu a terme un servei impagable pel que fa al manteniment de la seva memòria i el seu llegat immaterial. Una documentació que es pot consultar gràcies al web del CEO-UAB, pioner ja el 1996 en utilitzar Internet per crear una pàgina web concebuda com una gran aula oberta al món i en posar a la disposició de tothom la documentació sobre Barcelona'92.

Després de tot el que s'ha exposat, és lògic que des del començament del CEO-UAB tots els rectors de la UAB —Ramon Pascual, el rector quan es va crear, i Josep Maria Vallès, Carles Solà, Lluís Ferrer i jo mateixa— hi hàgim confiat i, consegüentment, hàgim renovat i mantingut el suport a aquest projecte que permet a la nostra universitat disposar d'un centre d'investigació de referència mundial en estudis olímpics.

Però el Centre d'Estudis Olímpics no és un centre d'investigació tancat al campus de la UAB. Al contrari, el Consell de Govern del CEO-UAB està format, des del 1989, per la mateixa Universitat, l'Ajuntament de Barcelona, la Diputació de Barcelona i el Comitè Olímpic Espanyol. A més, el 2002 s'hi va incorporar la Generalitat de Catalunya, a través de la Secretaria General de l'Esport. Això demostra el consens que genera aquest projecte, perquè ha aconseguit implicar-hi les principals institucions de Catalunya, i d'Espanya, relacionades amb l'Olimpisme i l'esport. En aquesta mateixa línia, convé destacar els convenis i les col·laboracions que ha subscrit el CEO per fomentar projectes educatius i d'investigació amb diverses institucions com ara la Fundació Barcelona Olímpica, l'Institut Nacional d'Educació Física de Catalunya (INEFC) i el Consell Superior d'Esports del Govern d'Espanya, entre altres.

Una menció a part mereix la magnífica relació que el CEO-UAB ha aconseguit establir amb el Comitè Internacional Olímpic (CIO), amb seu a Lausana. Això constitueix un clar exponent de la cooperació necessària i positiva que han de cultivar el Moviment Olímpic i les universitats, sobretot en el camp de les ciències socials i les humanitats, a les quals el CEO-UAB ha destinat una bona part dels seus esforços investigadors. Podem destacar, com a mostra d'aquesta col·laboració, la coorganització de simposis internacionals amb el Museu Olímpic de Lausana, la coedició de publicacions especialitzades en Olimpisme i la seva repercussió a la societat, i els diferents encàrrecs que ha rebut el CEO-UAB per dur a terme investigacions específiques d'interès estratègic per al CIO. Un altre capítol rellevant d'aquesta cooperació és la creació, el 1995, de la Càtedra Internacional d'Olimpisme, gestionada pel nostre centre per mitjà d'un conveni signat per qui n'era llavors el rector, Carles Solà, i per qui era en aquell temps el president del CIO, Juan Antonio Samaranch.

En qualsevol cas, per a la UAB l'existència del Centre d'Estudis Olímpics ha significat una vinculació amb el Moviment Olímpic i el seu símbol internacionalment conegut: els anells olímpics. I, també, haver inspirat la creació de la primera mascota olímpica amb versió acadèmica. Amb l'autorització del Comitè Internacional Olímpic, el Cobi acadèmic, dissenyat per Javier Mariscal, s'ha convertit en el símbol del CEO de la UAB, un emblema divulgat als cinc continents gràcies a col·laboracions acadèmiques amb universitats d'arreu del món.

Finalment, però no per això menys important, vull agrair personalment i institucionalment al Dr. Miquel de Moragas Spà la seva feina com a director del CEO-UAB, des que es va crear fins al 2009. Ell va ser l'inspirador i l'*alma mater* del Centre, com ja he esmentat. Un autèntic visionari que va decidir que l'oportunitat que es brindava a la ciutat de Barcelona, en organitzar els Jocs Olímpics del 1992, havia de ser aprofitada per la comunitat científica. I, si hem de jutjar pels resultats, així s'ha fet. Per això vull donar les gràcies i felicitar també els documentalistes per haver aconseguit disposar d'un fons documental extraordinari, i tots els investigadors, tant de la mateixa UAB com també de moltes altres universitats de la resta del món, que han col·laborat en els nombrosos projectes acadèmics i d'investigació que ha impulsat el CEO-UAB. Sense la seva implicació, no hauriem obtingut la visibilitat internacional i el respecte adquirits al llarg d'aquests vint anys d'existència.

Només espero que el Centre d'Estudis Olímpics continuï complint molts més aniversaris amb la mateixa empena, esforç i compromís amb la investigació i la transferència de coneixement a la societat. I, per descomptat, vull agrair, en nom de la UAB, el suport i la col·laboració de totes les institucions i les persones esmentades en aquest pròleg. Sense elles, aquest aniversari no hauria estat possible.

Moltes felicitats a tothom.